

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ У ВИХОВАНЦІВ ВІЙСЬКОВОГО ЛІЦЕЮ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

У статті розкриваються психологічні особливості внутрішньоособистісних конфліктів у вихованців військового ліцею підліткового віку. Зазначається, що основні психологічні утворення цього віку (розвиток свідомості на рівні самосвідомості, розвиток понятійного мислення і розвиток «почуття дорослості») створюють умови для розвитку нових потреб, незадоволення яких призводить до аномальної зміни особистості, розвитку кризових станів і, як наслідок, до невротичних явищ.

Ключові слова: психологічні особливості; внутрішньоособистісний конфлікт; вихованець; військовий ліцей; підлітковий вік.

Вступ. Підлітковий вік хронологічно практично співпадає з періодом навчання у військовому ліцеї. Це період біологічної перебудови організму, що супроводжується змінами особистості, які проявляються у підвищенні рівня агресивності, конфліктності, загостренні відносин з найближчим оточенням: друзями, однокласниками, батьками і вчителями [1; 14]. У підлітковому віці особистісне становлення відбувається переважно у контекстуальному профілі генези персоніологічних конструктів. О. Камінською емпіричним шляхом встановлено, що особистісними детермінантами високої конфліктності є напруженість, низький самоконтроль, емоційна нестабільність, низька нормативність поведінки, підозрілість [5].

Теоретичне підґрунтя. Проблема конфліктів завжди приваблювала дослідників і розроблялася представниками різних психологічних напрямків як у зарубіжній, так і у вітчизняній психології. Зокрема, у зарубіжній психології вона представлена роботами представників різних підходів: психоаналітичного; соціотропного; етологічного; теорії групової динаміки; фрустраційно-агресивного; поведінкового; соціометричного; інтеракціоністського. Проблему конфліктів у підлітковому віці вивчали Л.І. Божович, Т.В. Драгунова, В.І. Ілійчук, О.В. Первишева. В Україні проблему конфліктів успішно розробляють А.І. Бузнік,

А.М. Гірник, Н.М. Дорошенко, О.В. Кришевич, В.Г. Ласькова, Г.В. Ложкін, В.М. Кушнірюк, І.Б. Омелаєнко, М.І. Пірен, Н.І. Пов'якель, В.М. Радчук, О.Л. Світличний.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз, синтез, узагальнення, порівняння.

Результати і обговорення. Підлітковий вік - вік найбільш інтенсивного розвитку особистості - проявляється у значних якісних внутрішньоособистісних новоутвореннях і пов'язаний з великою кількістю внутрішніх конфліктів. На думку О.І. Захарова, найбільш вираженим внутрішнім конфліктом підліткового віку є конфлікт єдності Я, суперечність між почуттям і обов'язком, емоційними і раціональними сторонами психіки. Емоційна складова внутрішнього конфлікту підліткового віку визначається автором як глибинний страх «бути не собою» [4]. Це уявлення узгоджується з положеннями вікової психології, де однією з центральних проблем розвитку особистості у підлітковому віці називається проблема ідентичності, як здатності жити відповідно до свого Я, відповідати своїй індивідуальності [12].

До головних новоутворень підліткового віку, як відомо, відносять розвиток свідомості на рівні самосвідомості, розвиток понятійного мислення і розвиток «почуття дорослості». Новоутворення особистості проявляються у розвитку нових потреб. Кризи виникають в результаті неможливості

Питання психології

вирішення внутрішніх конфліктів. Внутрішній конфлікт виникає у ситуації фрустрації особистісної потреби або непродуктивного для особистості характеру її задоволення [7].

Самосвідомість проявляється у підлітків відкриттям свого внутрішнього світу, який у міру дорослішання, усе більше і більше наповнюючись, усвідомлюється підлітком як щось особливе. Л.С. Виготський акцентує увагу не стільки на результаті, скільки на процесі розвитку самосвідомості. Дотримуючись принципів теорії інтеріоризації психічних функцій, він вважає, що самосвідомість не водночас відкривається підлітку (хоча суб'єктивно саме так і може переживатись підлітком), а проходить три якісні ступені в процесі онтогенезу: початкові афективні самовідчуття дитини; наповнення цих афектів смисловим змістом з боку оточуючих поза волею дитини, яка присвоює це смисловий зміст; прояв самосвідомістю афективно-смислового змісту через внутрішню рефлексію. Аналізуючи зміст розвитку самосвідомості у підлітковому віці, Л.С. Виготський виокремлює кілька його напрямків: виникнення власного образу, яке проходить багато проміжних ступенів від самого раннього віку, починаючи від найвного незнання себе, до багатого, поглибленого знання; пізнання себе ззовні усередину: спочатку діти пізнають лише своє тіло, потім їм відкривається світ власних почуттів і переживань; інтегрування образу Я: підліток усе більше і більше починає усвідомлювати себе як єдине ціле; відмежування власного світу від світу інших людей, що часто переживається підлітками як почуття самотності, покинутості; розвиток суджень про себе за морально-етичним критерієм; «наростання інтеріндивідуальної варіації»: відкриття індивідуальних відмінностей між індивідами [3, с. 229-230].

Внутрішній світ постає усім багатством своїх таємних думок, почуттів, шукань. У підлітка виникає потреба у захисті свого внутрішнього світу, огорожі його від зазіхань інших людей. Не випадково підлітковий вік

відзначається підвищенням рівня егоцентризму, зосередженості на своєму Я [8]. Понятійний мислення дає можливість аналізувати, узагальнювати, робити висновки, бачити відмінності між явищами. Власне, завдяки понятійному мисленню і можливе виокремлення свого внутрішнього світу, усвідомлення його особливостей і відмежування від світу інших людей, усвідомлення відмінностей між індивідами, «наростання інтеріндивідуальної варіації».

Д.І. Фельдштейн вважає, що поняття «почуття дорослості» необхідно наповнити психологічним змістом ... спірним є положення про те, що почуття дорослості проявляється у підлітка в основному у бажанні наслідувати дорослим. З фактами, на яких ґрунтується це положення, ми дійсно стикаємося достатньо часто ... але вони лежать на поверхні, не до цього зводиться психологічна сутність цього феномена» [11, с. 155].

«Почуття дорослості» підлітка є достатньо складним переживанням, що складається із декількох нових для нього почуттів. Усі вони пов'язані з розвитком свідомості і понятійного мислення. Головне з цих нових для підлітка почуттів - виникнення критичного ставлення до світу дорослих. І як наслідок - розвиток тривоги, яка часто переходить у депресивні стани, через розчарування у дорослому світі і у світі у цілому. З розвитком свідомості і мислення, які відкривають шлях до самостійного погляду на світ речей і явищ, у підлітка виникає можливість порівнювати себе з оточуючими дорослими. Підліток починає відкривати та усвідомлювати світ інших людей, які інакше думають, відчувають і ведуть не так, як він сам. Підлітку стають помітні слабкості, прорахунки, невміння, незнання тих дорослих, яким ще вчора він беззастережно довіряв. Відкриваючи для себе недосконалість дорослих людей, підліток одночасно починає відчувати почуття розчарування і тривоги. Почуття самотності і покинутості, так часто висловлювані підлітками, усім добре відомі.

Питання психології

Таким чином, більш глибокий, внутрішній і неусвідомлений підлітками і дорослими сенс «почуття дорослості» можна визначити як розвиток критичного ставлення до світу дорослих. Виникає почуття відстороненості від близьких дорослих, яке далі, при несприятливій соціальній ситуації розвитку, трансформується у протиставлення себе усьому дорослому світу і навіть світу у цілому, включаючи і самого себе. З почуття розчарування виникають тривога, недовіра до світу, почуття самотності, депресивність і суїцидні настрої [9]. Зовнішній сенс прояви почуття дорослості - це бажання виглядати по-дорослому, прагнення наслідувати дорослим. Але те, яким чином «дорослість» буде проявлятися у зовнішній поведінці підлітка: чи буде він наслідувати позитивні сторони дорослого життя або, скоріше, негативні її прояви, залежить від того, як, якою мірою і яким дорослим буде сприйнято справжнє почуття дорослості конкретного підлітка.

«Почуття дорослості», як розчарування у досконалості світу народжує один з суттєвих внутрішніх конфліктів підліткового віку - конфлікт довіри до світу, як зіткнення потреби у довірі світу дорослих, яку підлітки не усвідомлюють, і одночасно недовіри до нього, яке багато у чому усвідомлюється підлітками. Цей конфлікт викликає кризові стани, ймовірно, ступінь переживання конфлікту довіри у підлітків багато у чому обумовлена ступенем травмуючого досвіду переживання конфлікту у ранньому дитинстві.

Усвідомлення відкривається підлітку власним внутрішнім світом, індивідуальними відмінностями, розвитком критичного ставлення до дорослих та усвідомленням недосконалості світу, воно породжує у підлітка важливу для особистого розвитку потребу - потребу у дистанції і незалежності від оточуючих, перш за все від дорослих. Підлітки часто активно і наполегливо проявляють свою потребу у незалежності і дистанції. Вони вимагають не додивлятися їхні речі, не читати їхні щоденники і записки, не ставити їм запитань, на які вони не хочуть

відповідати, і взагалі не звертатися до них і не влаштовувати дізнання без їхньої на те згоди.

У цьому випадку підлітки переживають другий внутрішній конфлікт - конфлікт суперечливих потреб, коли стикаються дві протилежні потреби, необхідні для розвитку особистості: потреба у дистанції і незалежності і така ж сильна потреба, але прямо протилежно спрямована - потреба у залежності і підтримці. Гострота конфлікту полягає у тому, що підлітки не усвідомлюють цієї суперечності. Обидві ці потреби існують одночасно і вимагають від значущих дорослих одночасного їхнього задоволення. В іншому випадку криза і спотворений, невротичний розвиток особистості є неминучими [16]. Зрозуміло, вирішення цього внутрішнього конфлікту здається вкрай складним.

Розвиток самосвідомості відкриває підлітку його внутрішній світ, наповнений новими для нього відносинами, думками, почуттями, новими переживаннями. Здатність усвідомлювати свій внутрішній світ породжує у душі підлітка ще один, ранащий його, внутрішній конфлікт - подвійні почуття до близьких дорослих, друзів, знайомих.

У психології явище суперечливого ставлення до дійсності має назву «амбівалентності емоцій і почуттів», з ним важко впоратися як конфліктом підлітка, який раптом відкриває для себе, що він одночасно «любить і ненавидить своїх батьків» [6]. Зрозуміло, що любить він їх завжди і постійно, а «ненавидить» лише у певних ситуаціях. Хоча у різних випадках, у різних взаєминах співвідношення любові і ненависті може варіювати.

Конфлікт двоїстих почуттів - ще одна сфера, яка представляє суперечливість внутрішнього світу підлітків. Амбівалентність відчувають усі люди із самого раннього дитинства. Однак діти до певного віку не помічають, не усвідомлюють цього стану. Підлітки, з розвитком самосвідомості, раптом починають помічати, усвідомлювати у собі подвійність відносин.

Питання психології

Це відкриття є для них шокуючим і неприйнятним. Для підлітків суперечність у відносинах стає великою внутрішньою проблемою, що межує з аморальністю. Підлітки намагаються активно чинити опір цій подвійності, але реальність відносин знову і знову ставить перед ними цю проблему. І нарешті, втомившись від внутрішньої боротьби, вони змушені вдаватися до будь-якого виходу. Багатьом підліткам відомі найглибші переживання, які вони відчувають, стикаючись з усвідомленням своїх суперечливих почуттів до свого близького оточення. Підлітки намагаються боротися з подвійністю відносин, докоряючи себе у власній «аморальності», так вони називають цю суперечність, і кожен по-своєму вирішує цей внутрішній конфлікт. Частина підлітків, остаточно змирившись з власною «аморальністю», приймають свою негативність і починають вести себе ще більш нетерпимо і зухвало, відкрито демонструючи своє негативне ставлення до оточуючих, вважаючи, що таким чином вони принаймні залишаються чесними перед собою. Конфлікт амбівалентності емоцій і почуттів підлітки цієї групи вирішують, приймаючи на себе роль грубої, агресивної людини, і на цій хвилі дозволяють собі бути агресивними, недобррозичливими, перекірливими в усіх ситуаціях. У цьому випадку розвивається захисна невротична реакція у вигляді агресивної поведінки, «руху проти людей» (К.Хорні).

Виокремлюється також частина підлітків, чутлива до проблем емоційного ставлення до себе з боку оточуючих, яка має високий ступінь непевності у собі. У їхній поведінці спостерігається невротична реакція «страх бути винним». Їм надзвичайно важко буває вибачитися навіть у незначних конфліктних ситуаціях. Страх опинитися винними змушує їх бути вкрай виверткими.

Підлітки, схильні до інтроверсії, відчувши двоїсте ставлення і злякавшись своєї «аморальності», намагаються вирішувати цей конфлікт через визнання своєї провини. Вирішення внутрішнього

конфлікту обертається для них постійним самокопанням, розвитком почуття провини і незадоволеності собою. Підлітки, орієнтовані на внутрішній локус контролю, усю провину за негативні емоційні стани беруть на себе. Їхній внутрішній світ наповнюється тасмним самозвинуваченням і розвитком негативного ставлення до себе. В результаті вирішення конфлікту призводить до більш посиленних особистісних проблем, які можна класифікувати як невротичні утворення. Такі підлітки схильні вести замкнутий спосіб життя, часто бувають похмурі, нетовариські. Деякі з них починають себе вважати причиною усіх бід, що відбуваються поруч з ними, що цілком може класифікуватися як невротична реакція «рух від людей».

Конфлікт «Я-концепції» проявляється як мінімум у трьох напрямках: у реконструкції «образу Я»; у конфлікті «самооцінки» і «самоствавлення», у суперечності між реальною та ідеальною «Я-концепціями». Обумовленість ставлення до себе ставленням значущих інших у підлітковому віці починає зазнавати певних змін. У розвитку своєї «Я-концепції» для підлітків першорядне значення набуває орієнтація на однолітків і власне самопізнання. Не слід думати при цьому, що однолітки повністю витісняють дорослих. Для підлітків роль дорослого, як і раніше, залишається значущою.

Внутрішній конфлікт «образу Я», що виникає у результаті різкої зміни зовнішності, у тій чи іншій мірі переживають усі підлітки. У підлітковий період, особливо у фазі пубертату, відбуваються значні внутрішні і зовнішні зміни у людині. Підлітки суттєво додають у зростанні, змінюються пропорції тіла, розвиваються вторинні статеві ознаки, з'являються нові внутрішні відчуття, викликані перебудовою гормональної системи, розвитком (часто вже не пропорційним) внутрішніх органів і фізіологічних систем. Крім того, розвиток самосвідомості, мислення та особистісні новоутворення роблять підлітка у певній мірі і зовні, і внутрішньо не впізнаваним самим собою.

Питання психології

Підлітки постають перед необхідністю реконструкції свого уявлення про себе. Реакція підлітка на свою мінливу зовнішність, як правило, має негативний характер. Підлітку важко прийняти зміненого себе, у нього виникають сором'язливість і навіть тривожні відчуття з приводу своєї зовнішності. Це добре видно у підвищеній увазі до мінливих рис обличчя, фігури, пропорцій тіла, прискіпливому розгляді себе у дзеркалі, смутку і зневірі з приводу «жахливого» носа або вух. Їм стає болісно важко виходити до дошки і навіть підніматися на загальний огляд з місця; нестерпно одному їздити у транспорті або відправлятися у магазин за покупками. Підлітку через власний егоцентризм, здається, що усі навколишні дивляться на нього і відчувають таку ж неприязнь до його зовнішності, як і він сам. Підвищена сором'язливість може проявлятися в «ефекті печери», коли підлітки прагнуть сховати обличчя під довгим чубчиком, насунутою на очі шапкою. Якщо підлітку не вдається через різні обставини прийняти свою нову зовнішність, то криза може розвинутися у невроз неприйняття своєї зовнішності.

Конфлікт самоствавлення. Самооцінка підлітків може бути виражена у поняттях «завищеної» і «заниженої», що також свідчить про внутрішній конфлікт, пов'язаний із розвитком «Я-концепції». Можна припустити, що в основі «конфлікту самооцінки» є внутрішній конфлікт між «самооцінкою» як результатом раціонального, усвідомленого ставлення до себе, і «самовідношенням» як емоційним і неусвідомленим ставленням до себе. По суті, це конфлікт між раціональним (усвідомленим) та емоційним (неусвідомленим) самоствавленням. Неадекватна самооцінка - це захисна реакція на внутрішній конфлікт, викликана зіткненням бажання позитивної самооцінки із неусвідомленим негативним емоційним

самовідношенням. Занижена самооцінка у підлітків розвивається в умовах емоційного відкидання і жорсткого авторитарного контролю з боку батьків або інших значущих дорослих. Завищена самооцінка з'являється в умовах емоційного відкидання і виховання при бездоглядності або уседозволеності з боку батьків. Завищена самооцінка може розвиватися і в умовах підсвідомої любові батьків, які виховують розбещену дитину. Конфлікт між реальною та ідеальною «Я-концепціями» у підлітковому віці не викликає глибоких внутрішніх переживань, оскільки перед молодими людьми лише відкривається перспектива подальшого розвитку [2].

Конфлікт у розвитку психосексуальної функції. Інтенсивний розвиток психосексуальної функції у підлітковому віці пов'язаний зі значними внутрішніми переживаннями, він викликає у підлітків емоційно нестійкі стани і напружені внутрішньоособистісні конфлікти. Найбільш суттєвий внутрішній конфлікт проявляється у протиставленні духовного і фізіологічного начал у стосунках статей, «еротики і сексуальності» у стосунках чоловіка і жінки [13]. Дуже часто конфлікт потягів фіксується вже у підлітковому віці і подальшого розвитку в аспекті гармонізації цієї функції не відбувається. У такому випадку подвійність потягів як невротичного нашарування залишається в усьому подальшому житті.

Висновки. Головною стратегією у вирішенні внутрішніх конфліктів є орієнтація на інтеграцію протилежних тенденцій у розвитку особистості підлітка [10]. На цей час у повсякденній практиці, на жаль, превалює однобічний підхід, коли дорослі штовхають підлітка до розвитку однієї тенденції, що і створює умови для розвитку у підлітків криз і невротичних захисних реакцій.

Список використаних джерел

1. Абрамян Н.Д. Конфліктність як вікова характеристика підлітків та юнаків. *Психологічні науки: проблеми і здобутки*. 2014. Вип. 6. С. 3-18.

Питання психології

2. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. М: Прогресс, 1986. 420 с.
3. Выготский Л.С. Детская психология. Собр. соч.: В 6 т. Т.4. М., 1984. 433 с.
4. Захаров А.И. Неврозы у детей и подростков: Анамнез, этиология и патогенез. Л.: Медицина, 1988. 244 с.
5. Камінська Ольга. Особистісних детермінант конфліктності в підлітковому віці. Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ. Вип. 14. Рівне, 2020. С. 84-91.
6. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы, эмоции // Психология мотивации и эмоций / под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, М.В.Фаликман. М.: ЧеРо, 2005. С. 57-65.
7. Мясищев В.Н. Психология отношений: Избранные психологические труды. Под ред. Бодалева А.А. М.: Модэк МПСИ, 2004. 158 с.
8. Пашукова Т.И. Эгоцентризм в подростковом и юношеском возрасте: причины и возможности коррекции. М.: Институт практической психологии, 1998. 160 с.
9. Подольский А.И., Идобаева О.А., Хейманс П. Диагностика подростковой депрессивности. СПб.: Питер, 2004. 202 с.
10. Седих К.В. Делінквентний підліток. Навч. посіб. / К.В. Седих, В.Ф. Моргун; 2-е вид., доп. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 272 с.
11. Фельдштейн Д.И. Проблемы возрастной и педагогической психологии. М: Международная педагогическая академия, 1995. 368 с.
12. Чайковська О.М. Психологічні особливості конфліктності особистості у підлітковому віці // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. 2013. Вип. 38(1). С. 251-257.
13. Шпрангер Э. Эротика и сексуальность в юношеском возрасте // Психология подростка: Хрестоматия / Сост. Ю.И. Фролов. М.: Российское педагогическое агенство, 1997. 526 с.
14. Щербакова О.О., Клиженко, Я.В. Корекційно-розвивальна програма «Конфлікт кризь призму підліткового віку». *Теорія і практика сучасної психології*. Випуск 14, №2, 2019. С. 100-104.

References

1. Abramjan N.D. Konfliktnist' jak vikova harakterystyka pidlitkiv ta junakiv. *Psychologichni nauky: problemy i zdobutky*. 2014. Vyp. 6. S. 3-18. (in Ukrainian).]
2. Berns R. Razvitie Ja-koncepcii i vospitanie. M: Progress, 1986. 420 s. (in Russian).
3. Vygotskij L.S. Detskaja psihologija. Sobr. soch.: V 6 t. T.4. M., 1984. 433 s. (in Russian).
4. Zaharov A.I. Nevrozy u detej i podrostkov: Anamnez, jetiologija i patogenez. L.: Medicina, 1988. 244 s. (in Russian).
5. Kamins'ka O'l'ga. Osobystisnyh determinant konfliktnosti v pidlitkovomu vici. *Psychologija: real'nist' i perspektivy*. Zbirnyk naukovyh prac' RDGU. Vyp. 14. Rivne, 2020. S. 84-91. (in Ukrainian).
6. Leont'ev A.N. Potrebnosti, motivy, jemocii // *Psihologija motivacii i jemocij* / pod red. Ju.B.Gippenrejter, M.V.Falikman. M.: CheRo, 2005. S. 57-65. (in Russian).
7. Mjasishhev V.N. Psihologija otnoshenij: Izbrannye psihologicheskie trudy. Pod red. Bodaleva A.A. M.: Modjek MPSI, 2004. 158 s. (in Russian).
8. Pashukova T.I. Jegocentrizm v podrostkovom i junosheskom vozraste: prichiny i vozmozhnosti korrekcii. M.: Institut prakticheskoy psihologii, 1998. 160 s. (in Russian).
9. Podol'skij A.I., Idobaeva O.A., Hejmans P. Diagnostika podrostkovoju depressivnosti. SPb.: Piter, 2004. 202 s. (in Russian).
10. Sedyh K.V. Delinkventnyj pidlitok. Navch. posib. / K.V. Sedyh, V.F. Morgun; 2-e vyd., dop. K.: Vydavnychyj Dim «Slovo», 2015. 272 s. (in Ukrainian).
11. Fel'dshtejn D.I. Problemy vozrastnoj i pedagogicheskoy psihologii. M: Mezhdunarodnaja pedagogicheskaja akademija, 1995. 368 s. (in Russian).
12. Chajkovs'ka O.M. Psychologichni osoblyvosti konfliktnosti osobystosti u pidlitkovomu vici // *Problemy suchasnoi' pedagogichnoi' osvity*. Pedagogika i psihologija. 2013. Vyp. 38(1). S. 251-257. (in Ukrainian).
13. Shpranger Je. Jerotika i seksual'nost' v junosheskom vozraste // *Psihologija podrostka: Hrestomatija* / Sost. Ju.I. Frolov. M.: Rossijskoe pedagogicheskoe agenstvo, 1997. 526 s. (in Russian).
14. Shherbakova O.O., Klyzhenko, Ja.V. Korekcijno-rozvyval'na programa «Konflikt kriz' pryzmu pidlitkovogo viku». *Teorija i praktyka suchasnoi' psihologii*'. Vypusk 14, №2, 2019. S. 100-104. (in Ukrainian).

Резюме

Станишевська В. І. аспірантка Уманського
державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

**ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ВНУТРИЛИЧНОСТНЫХ КОНФЛИКТОВ У
ВОСПИТАННИКОВ ВОЕННОГО ЛИЦЕЯ ПОДРОСТКОВОГО ВОЗРАСТА**

В статье раскрываются психологические особенности внутриличностных конфликтов у воспитанников военного лицея подросткового возраста. Отмечается, что основные психологические новообразования этого возраста (развитие сознания на уровне самосознания, развитие понятийного мышления и развитие «чувства взрослости») создают условия для развития новых потребностей, неудовлетворение которых приводит к аномальному изменению личности, развития кризисных состояний и, как следствие, к невротическим явлениям.

Ключевые слова: психологические особенности; внутриличностный конфликт; воспитанник; военный лицей; подростковый возраст.

Summary

Stanishevskaya V. I. graduate student Uman state
pedagogical university named after Pavlo Tychyna

**PECULIARITIES OF MANIFESTATION OF INTRAPERSONAL CONFLICTS IN PUPILS OF
MILITARY LYCEUM OF ADOLESCENCE**

The article reveals psychological peculiarities of intrapersonal conflicts in pupils of military lyceum of adolescence. Adolescence chronologically coincides with the period of study at the military lyceum. This is a period of biological restructuring of the organism, accompanied by personality changes, which are manifested in increasing levels of aggression, conflict, aggravation of relations with the immediate environment: friends, classmates, parents and teachers. In adolescence, personal development occurs mainly in the contextual profile of the genesis of personal constructs.

Neuropathological approach to the consideration of internal conflicts of personality is largely consistent with the periodization of age crises in the psychology of personality development, especially in terms of the causes of internal conflicts, which in age psychology are called age crises. New personalities are manifested in the development of new needs. If the needs are met adequately to personal development, then no internal conflicts, no crises, much less neuroses in this direction of personal development can not occur. Crises arise as a result of the inability to resolve internal conflicts. Internal conflict arises in a situation of frustration of personal need or unproductive for the individual nature of its satisfaction [12]. So, if you work hard and find a productive way to meet the need, you can avoid pronounced internal conflicts and, as a consequence, crises, neurotic personality development. which create conditions for the development of new needs and determine the further development of personality. Unsatisfaction of these needs leads to abnormal personality change, the development of crisis states and, as a consequence, to neurotic phenomena. The main neoplasms of adolescence, as we know, include the development of consciousness at the level of self-awareness, the development of conceptual thinking and the development of "adulthood".

The main strategy in resolving internal conflicts is to focus on the integration of opposite trends in the development of adolescent personality. At this time, in everyday practice, unfortunately, a one-sided approach prevails, when adults push the adolescent to the development of one tendency, which creates the conditions for the development of adolescents crises and neurotic protective reactions.

Keywords: psychological features; intrapersonal conflict; pupil; military lyceum; adolescence.

Received/Поступила: 19.09. 21.